Leren van elkaar over grenzen heen

S. Bakker, Ouderenpsychiater Parnassia

Elk jaar organiseert de International Psychogeriatric Association (IPA) een wereldwijd congres voor professionals die werkzaam zijn in de psychische gezondheidszorg voor ouderen. In 2026 had Nederland de eer om het congres in Leiden te organiseren.

Een van de grootste meerwaarden van internationale congressen is de mogelijkheid om collega's uit verschillende landen te ontmoeten en van elkaar te leren. Hoewel zorgsystemen, cultuur en financiering verschillen, blijken veel uitdagingen binnen de ouderenpsychatrie opvallend vergelijkbaar. Door ervaringen te delen ontstaan nieuwe ideeën en oplossingen die we kunnen meenemen naar onze eigen praktijk.

Tijdens het congres sprak ik onder andere met Carla Kotzé uit Zuid-Afrika en Nadeeka Dissanayaka uit Australië. Hun verhalen lieten zien hoe wereldwijd wordt gezocht naar antwoorden op de gevolgen van de vergrijzing, de toenemende prevalentie van dementie en het tekort aan gespecialiseerde professionals.

Zuid-Afrika: grote zorgvraag, beperkte middelen

In Zuid-Afrika ligt volgens professor Carla Kotze één van de grootste uitdaging in het tekort aan gespecialiseerde ouderenpsychiatrische zorg gecombineerd met een slecht gefinancierde publieke gezondheidszorg. Van de ongeveer 650 psychiaters in het land zijn er tien gespecialiseerd in ouderenpsychiatrie. Bovendien is er slechts één opleidingsplek voor deze subspecialisatie. Daarnaast blijven, door gebrek aan kennis, aandoeningen zoals depressie op oudere leeftijd en dementie vaak onopgemerkt of worden zij gezien als een normaal onderdeel van het ouder worden. Door de beperkte beschikbaarheid van voorzieningen rust de zorg voor ouderen met complexe psychiatrische problematiek vaak op de schouders van familieleden, meestal vrouwen, die hier weinig ondersteuning of scholing voor ontvangen.

Als antwoord voor deze problemen wordt gekeken naar innovatieve oplossingen, zoals kunstmatige intelligentie voor triage, telepsychiatrie en taakdelegatie naar andere zorgprofessionals. Vooral deze toepassingen bieden kansen om specialistische kennis beschikbaar te maken in afgelegen gebieden waar ouderenpsychiaters vrijwel ontbreken.

Australië: dementievriendelijke samenleving

Ook in Australië staat de vergrijzing hoog op de agenda. Professor Nadeeka Dissanayaka vertelde hoe dementie daar inmiddels een van de grootste gezondheidsuitdagingen vormt. Net als in veel andere landen is er een tekort aan professionals binnen de ouderenpsychiatrie en de psychogeriatrie.

Een belangrijk deel van haar werk richt zich op het creëren van een dementievriendelijke samenleving. Vanuit de University of Queensland wordt gewerkt aan een "Dementia Friendly University", waarin mensen met dementie actief betrokken worden bij onderwijs, onderzoek en beleidsontwikkeling. Niet alleen als deelnemers, maar als partners.

Bijzonder inspirerend was haar verhaal over de betrokkenheid van mensen met dementie en mantelzorgers bij wetenschappelijk onderzoek. Via een adviesraad denken zij mee vanaf het ontstaan van onderzoeksvragen tot aan de verspreiding van resultaten. Hierdoor sluiten onderzoeksprojecten beter aan bij wat mensen met dementie en hun naasten daadwerkelijk belangrijk vinden.

Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan het verminderen van stigma rondom dementie en ouder worden. Medewerkers worden getraind in respectvolle communicatie, er wordt kritisch gekeken naar taalgebruik en de omgeving wordt aangepast om deze toegankelijker en inclusiever te maken.

Gedeelde uitdagingen, lokale oplossingen

Wat opviel in beide gesprekken is dat veel uitdagingen wereldwijd dezelfde zijn: vergrijzing, dementie, personeelstekorten en beperkte toegang tot gespecialiseerde zorg. Tegelijkertijd benadrukten beide collega's dat oplossingen altijd moeten aansluiten bij de lokale context. Internationale richtlijnen en wetenschappelijke kennis vormen een belangrijke basis, maar succesvolle implementatie vraagt om aandacht voor culturele, maatschappelijke en economische verschillen.

Inspiratie voor de toekomst

De gesprekken maakten opnieuw duidelijk waarom internationale samenwerking zo waardevol is. We leren niet alleen van elkaars successen, maar ook van de obstakels die anderen tegenkomen. De Zuid-Afrikaanse focus op creatieve oplossingen voor schaarste en de Australische nadruk op inclusie en co-creatie met mensen met dementie bieden waardevolle inspiratie voor de verdere ontwikkeling van de ouderenpsychiatrie in Nederland.

Juist door elkaar te ontmoeten, ervaringen uit te wisselen en gezamenlijk na te denken over de toekomst van ons vakgebied, kunnen we blijven werken aan betere zorg voor ouderen wereldwijd.